

**Informatīvais ziņojums "Par personu, kuras vecākas par 50 gadiem,
iesaistītajām izglītības un aktīvas darba tirgus politikas pasākumos"**

Saturs

1. Ievads.....	3
2. Personu, kuras vec kas par 50 gadiem, nodarbin t ba un bezdarbs	3
3. Bezdarbnieku, kuri vec ki par 50 gadiem, iesaiste akt v s darba tirgus politikas pas kumos.....	9
4. Personu, kuras vec k s par 50 gadiem, iesaiste m žizgl t bas pas kumos	13
5. Personu, kuras vec kas par 50 gadiem, iesaiste darba tirg - rvalstu pieredze.....	18
6. Galvenie izaicin jumi personu, kuras vec kas par 50 gadiem, darba tirgus situ cijas uzlabošanai Latvij	20
7. Secin jumi, kopsavilkums.....	22

1. Ievads.

Informatvais ziņojums "Par personu, kuras vecākas par 50.gadiem, iesaistītajā izglītībā un aktīvās darba tirgus politikas pasākumos" (turpmāk - informatvais ziņojums) izstrādāts pamatojoties uz 2012.gada 27.marta Ministru kabineta rīkojuma Nr.17 42.§ 5.punktu. Informatvais ziņojums sagatavots sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju. Informatvais ziņojuma mērķis ir izvērtēt personu, kuras vecākas par 50 gadiem, iesaistītajā izglītībā un aktīvās darba tirgus politikas pasākumos.

2. Personu, kuras vecākas par 50 gadiem, nodarbinātība un bezdarbs

Emotīvā iedzīvotāju dabiskās kustības un starptautiskās migrācijas tendences, sagaidāms, ka iedzīvotāju skaits līdz 2030.gadam mērķa scenārijā samazināsies par aptuveni 6% (jeb 123 tūkst. cilvēku), salīdzinot ar 2011.gadu, savukārt vājš izaugsmes scenārija gadījumā – par 10% (jeb 200 tūkst. cilvēku). Iedzīvotāju skaita samazināšanos galvenokārt noteiks iedzīvotāju dabiskās kustības rādītāju pasliktināšanās – zemā dzimstība un augstā mirstība, kas lielā mērā saistīta ar sabiedrības vecuma sastāva izmaiņu novecošanās dēļ (skatīt zemāk pievienoto tabulu).¹

Tabula Nr. 1

Iedzīvotāju dabiskās kustības galvenie rādītāji
(tūkst. cilvēku)

	2011	Mērķa scenārijs		Vājš izaugsmes scenārijs	
		2020	2030	2020	2030
Iedzīvotāju skaits gada sākumā	2074,6	1951,5	1951,5	1938,1	1874,7
Iedzīvotāju skaita izmaiņas (salīdzinot ar 2011. gadu)	-	-123,1	-123,1	-136,5	-199,9
t.sk. migrācijas ietekme	-	-24,8	110,7	-37,8	35,4
t.sk. dabiskā pieauguma ietekme	-	-98,3	-233,8	-98,7	-235,3

Datu avots: EM informatvais ziņojums „Par darba tirgus vīdēja un ilgtermiņa prognozēm”, 2012.

Kopumā līdz 2030.gadam paredzamas būtiskas izmaiņas iedzīvotāju vecuma struktūrā par labu augstākā vecuma kohortām. Sagaidāms, ka iedzīvotāju skaits šajā laika periodā vecuma grupā no 15-64 gadiem samazināsies par 142 tūkst. jeb 10%, vienlaikus iedzīvotāju skaits virs 64 gadiem palielināsies par gandrīz 41 tūkst. jeb aptuveni 11%. Atbilstošās tendences kopumā noteiks darbaspējas vecuma iedzīvotāju patsvāra

¹ Datu avots: EM informatvais ziņojums „Par darba tirgus vīdēja un ilgtermiņa prognozēm”, 2012.

samazin šanos no 68% 2011. gadā līdz 62% 2030. gadā, kas jūtami ietekmēs darba resursu pieejamību un koptību².

Pieaugot vecu cilvēku patsvaram un samazinoties darbspējās vecuma cilvēku patsvaram, palielinās demogrāfiskā slodze. Emotīvā demogrāfiskā prognozes un Ekonomikas ministrijas ilgtermiņa darba tirgus prognozes, lai nodrošinātu sociālās apdrošināšanas pakalpojumu, Latvijā ir izvirzīts mērķis pakāpeniski paaugstināt pensijas vecumu līdz 65 gadiem. Šāds lēmums pieņemts saistībā ar to, ka visā Eiropas Savienībā (turpmāk - ES) sociālās apdrošināšanas pakalpojumu nodrošināšanu aizvien vairāk ietekmē sabiedrības novecošanās procesi, pieaug iedzīvotāju dzimstības līmenis, kā arī samazinās nodarbinātība. Līdz ar to, ES valstīs šobrīd notiek diskusijas par pensijas vecuma paaugstināšanu un par gados vecāku darbinieku potenciālu.

CSP darbaspēka apsekojuma rezultāti³ liecina, ka 2012.gada 1.ceturksnī valstī bija nodarbināti 857,6 tūkst. cilvēku (54,5% no iedzīvotāju kopskaita vecumā no 15 līdz 74 gadiem). Gan nodarbinātība iedzīvotāju skaitā, gan nodarbinātība patsvaram iedzīvotāju kopskaitā pērkamā ceturksnī ir palielinājusies, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu (2011.gada 1.ceturksnī attiecīgi 835,9 tūkst. cilvēku un 52,4%), bet samazinājusies, salīdzinot ar iepriekšējo ceturksni (2011.gada 4.ceturksnī bija 876,7 tūkst. cilvēku un 55,0%)⁴. Nodarbinātību personu skaita sadalījumā pa vecuma grupām skatīt zemāk pievienotajā tabulā.

Tabula Nr. 2

**Nodarbinātība iedzīvotāju pa vecuma grupām
2011.gads - 2012.gada 1.ceturksnis**

2011.gads ⁵	1.ceturksnis		2.ceturksnis		3.ceturksnis		4.ceturksnis	
	t kst.	%	t kst.	%	t kst.	%	t kst.	%
15-24	55,9	8	96,4	8,1	72,2	8,3	74,6	8,5
25-34	202	24,2	205,5	23,9	210,3	24,0	202,5	23,1
35-44	207,5	24,8	212,0	24,7	220,7	25,2	222,0	25,3
45-54	219,6	26,3	223,3	26,0	223,7	25,6	226,5	25,8
55-64	121,2	14,5	125,5	14,6	126,4	14,4	130,7	14,9
65-74	18,9	2,3	22,8	2,7	21,9	2,5	20,4	2,3
2012	1.ceturksnis		2.ceturksnis		3.ceturksnis		4.ceturksnis	
15-24	69,8	8,1	-	-	-	-	-	-
25-34	201,7	23,5	-	-	-	-	-	-
35-44	214,8	25,0	-	-	-	-	-	-
45-54	219,3	25,6	-	-	-	-	-	-
55-64	129,8	15,1	-	-	-	-	-	-
65-74	22,1	2,6	-	-	-	-	-	-

Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde

² Datu avots: EM informatīvais ziņojums „Par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm”, 2012.

³ <http://www.csb.gov.lv/notikumi/par-darbaspeka-apsekojuma-rezultatiem-2012gada-1-ceturksni-33365.html>

⁴ Saskaņā ar Darbaspēka apsekojuma metodoloģiju nodarbinātība iedzīvotāju skaitā iekļauti 6,4 tūkst. cilvēku, kuri saglabā jot bezdarbnieka statusu, pērkamā nedēļā bija nodarbināti (iesaistījās Nodarbinātības valsts aģentūras organizētajos kompleksajos atbalsta pasākumos, piedalījās aktīvajā nodarbinātības projektā “Pasākums noteiktām personu grupām”, kā arī programmā “Algoti pagaidu sabiedriskie darbi”).

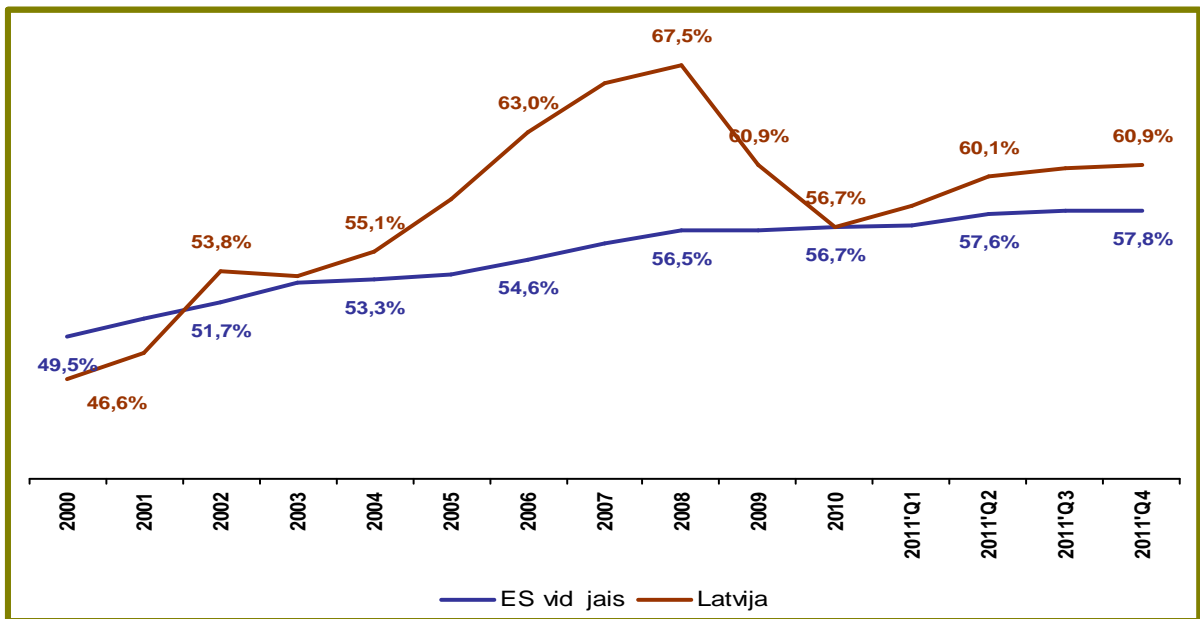
⁵ Pērkamā 2011.gada tautas skaitšanas rezultātiem

LMzino_130712: Informatīvais ziņojums "Par personu, kuras vecākas par 50 gadiem, iesaistīto mērķzīmību un aktīvo darba tirgus politikas pasākumu"

Latvijas nodarbinātības līmenis personām vecuma grupā no 50 līdz 64 gadiem pārsniedz ES vidjo nodarbinātības līmeni šajā vecuma grupā (skatīt zemāk pievienoto attēlu). Vienlaikus būtiski vārst uzmanību, ka, lai gan krīzes periodā laika posmā no 2008.gada līdz 2010.gadam nodarbinātības līmenis personām vecuma grupā no 50 līdz 64 gadiem būtiski samazinājās (par 10,8 procentu punktiem), tomēr tas nebija zemāks kā ES vidējais nodarbinātības līmenis šajā vecuma grupā.

Attēls Nr. 1

Nodarbinātības līmenis vecuma grupā 50-64.gadi ES un Latvijā

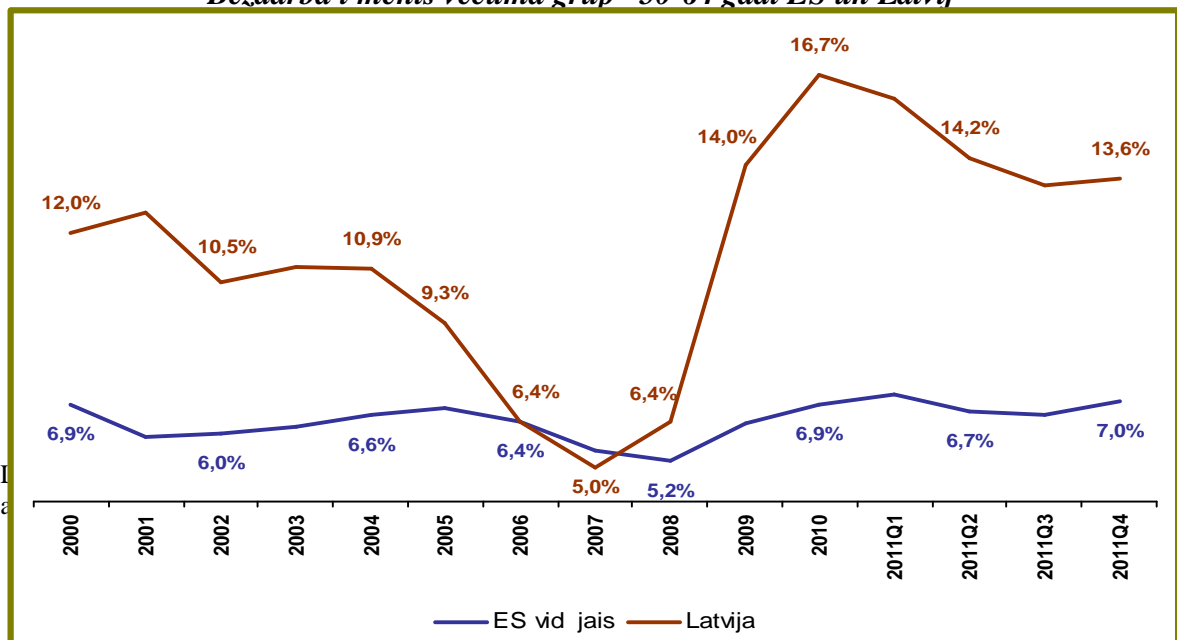

Datu avots: EUROSTAT

Tomēr, bezdarbības līmenis vecuma grupā no 50 līdz 64 gadiem pārsniedz ES vidjo bezdarbības līmeni, it īpaši 2009. un 2010.gadā, kad bezdarbības līmenis šajā vecuma grupā Latvijā pārsniedz vidjos ES rādītājus 2,5 reizes (skatīt zemāk pievienoto attēlu), ko ietekmē gan visai augstie kopjie bezdarbības rādītāji, gan ar salīdzinoši augstā ekonomiskās aktivitātes gados vecākiem iedzīvotājiem (EUROSTAT: 55-64 gadu vecuma grupā 2011.gadā Latvijā ekonomiski aktīvi bija 59,8%, kamēr ES-50,9%).

Attēls Nr. 2

Bezdarbības līmenis vecuma grupā 50-64.gadi ES un Latvijā

Datu avots: EUROSTAT

Saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras (turpmāk – Aģentūra) sniegto informāciju, 2012.gada pirmajos sešos mēnešos kopējais reģistrātais bezdarbā ietilpinis turpināja pakāpeniski samazināties, no 13,4% gada sākumā līdz 11,9% jūnijā beigās (skatīt tabulu Nr.3).

Tabula Nr. 3

**Reģistrātais bezdarbnieku skaits
un Aģentūras pieteiktās darba vietas (uz mēneša beigām)**

Gads	Mēnesis	B/d sk. uz mēneša beigām ⁶	B/d sk., kas saņem b/d pabalstu	B/d sk., kas saņem b/d/pabalstu % no kopējā b/d sk.	Reģistrātais b/d ietilpinis %	Aģentūras pieteikto brīvo darba vietu skaits	Darbietāju skaits b/d sk. ⁷
2012	Janvāris	132 575	32 504	24,5	13,4	2430	4318
	Februāris	133 413	34 118	25,5	13,5	2482	4457
	Marts	132 158	34 323	25,9	13,4	2987	5187
	Aprīlis	127 783	34 286	26,8	12,9	3665	6070
	Maijs	121 993	33 314	27,3	12,3	4364	6540
	Jūnijs	117 612	-	-	11,9	4094	5482

Datu avots: Aģentūra

Reģistrātais bezdarbnieku skaits vecumā virs 50 gadiem 2012.gada maijā beigās – 42 143 bezdarbnieki, kas ir 34,5 % no kopējā reģistrātais bezdarbnieku skaita (skatīt zemāk pievienoto tabulu).

Tabula Nr. 4

Reģistrātais bezdarbnieku skaits pa vecuma grupām (uz 31.05.12.)

		% no kopējā bezdarbnieku skaita	Sievietes	Vīrieši
15 - 19	1665	1,4	893	772
20 - 24	11286	9,3	6823	4463
25 - 29	12580	10,3	7911	4669
30 - 34	11722	9,6	7138	4584
35 - 39	12927	10,6	7407	5520
40 - 44	13962	11,4	7700	6262
45 - 49	15709	12,9	8436	7273
50 - 54	19315	15,8	10205	9110
55 - 59	18033	14,8	10014	8019
60 un vairāk	4795	3,9	2602	2193
Kopā	121 994		69129	52865

Datu avots: Aģentūra

Pirmspensijas vecumu bezdarbnieku izglītības raksturojums būtiski neatšķiras no kopējā reģistrātais bezdarbnieku izglītības līmeņa – 49% (vispārējā vidējā, pamatizglītība un zemāka par pamatizglītību) 39% ar

⁶ Tabulā bezdarbnieku skaits tiek lietots saīsināti – b/d.sk.

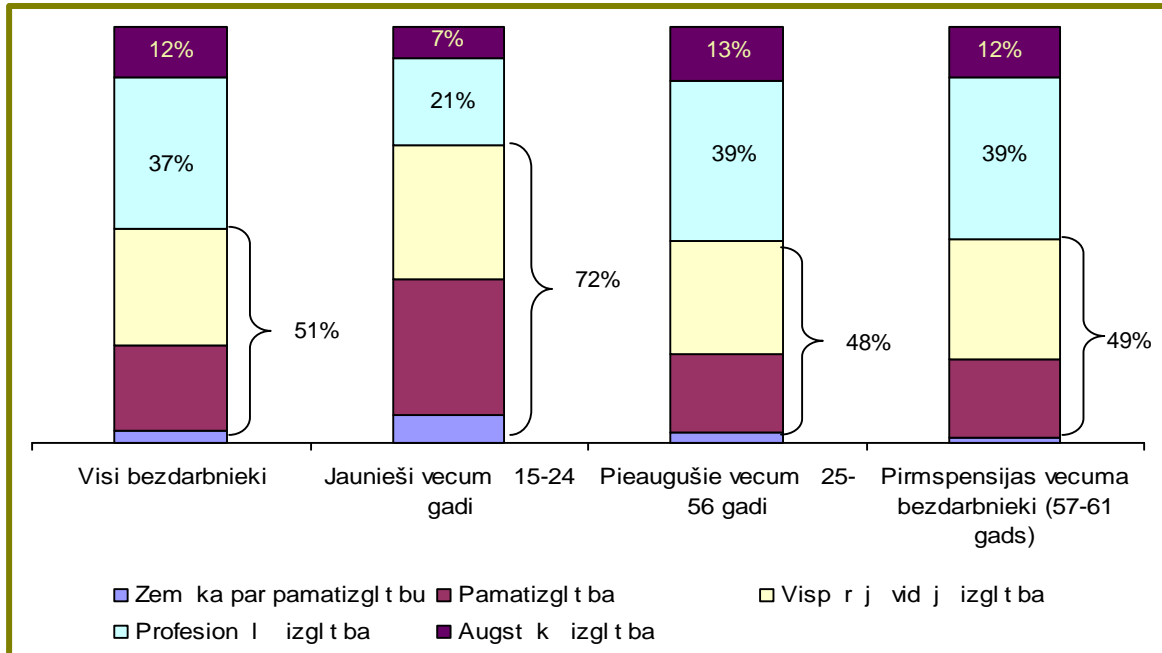
⁷ Ar pierādītu Valsts ieņēmumu dienesta ziņojumu

LMzino_130712: Informatīvais ziņojums "Par personu, kuras vecākas par 50 gadiem, iesaistīti mērķizglītībā un aktīvs darba tirgus politikas pasākumos"

profesionālo izglītību un 12% ar augstāko izglītību. Tomēr emotīvi, ka izglītība iegūta salīdzinoši sen, iegūt šīs zināšanas var būt novecojušas un var neatbilst šobrīd darba tirgus prasībām (skatīt attēlu Nr.3).

Attēls Nr. 3

Reģistrēto bezdarbnieku vecums un izglītības līmenis (29.02.2012).

Datu avots: Aģentūra

Ar pēdēj nodarbošanās bezdarbniekiem vecumā virs 50 gadiem liecina, ka lielākoties iepriekš šīs vecuma grupas personas ir bijušas nodarbinātas vienkāršās profesijās, kuras neprasa augstu izglītības līmeni vai specifiskas prasmes un zināšanas (skatīt skatīto informāciju tabulā Nr.5). Vienlaikus svarīgi vērst uzmanību, ka ar pēdējās darba vietas bezdarbniekiem vecumā virs 50 gadiem būtiski neatšķiras no kopējā reģistrēto bezdarbnieku pēdējās darba vietas raksturojuma.

Tabula Nr. 5

Bezdarbnieku „50+” skaits pēc pēdējās nodarbošanās (2012.g. 31.mart) - TOP 10

Profesijas nosaukums	Kop	sievietes	vīrieši
Palīgstirdnieks	3001	1221	1780
Apkopētājs	1888	1840	48
Mazumtirdzniecības veikalu pārdevētājs	1842	1791	51
Sūtnieks	1112	695	417
Automobiļa vadītājs	767	6	761
Nav profesijas/ specialitātes	602	308	294
Apsargs	579	137	442
Pavars	439	430	9
Apraktājs	426	356	70
Apkures/krāšņu kurinātājs	404	68	336
Kravas automobiļa vadītājs	358	0	358
Kopējais skaits	44043	23724	20319

Datu avots: Aģentūra

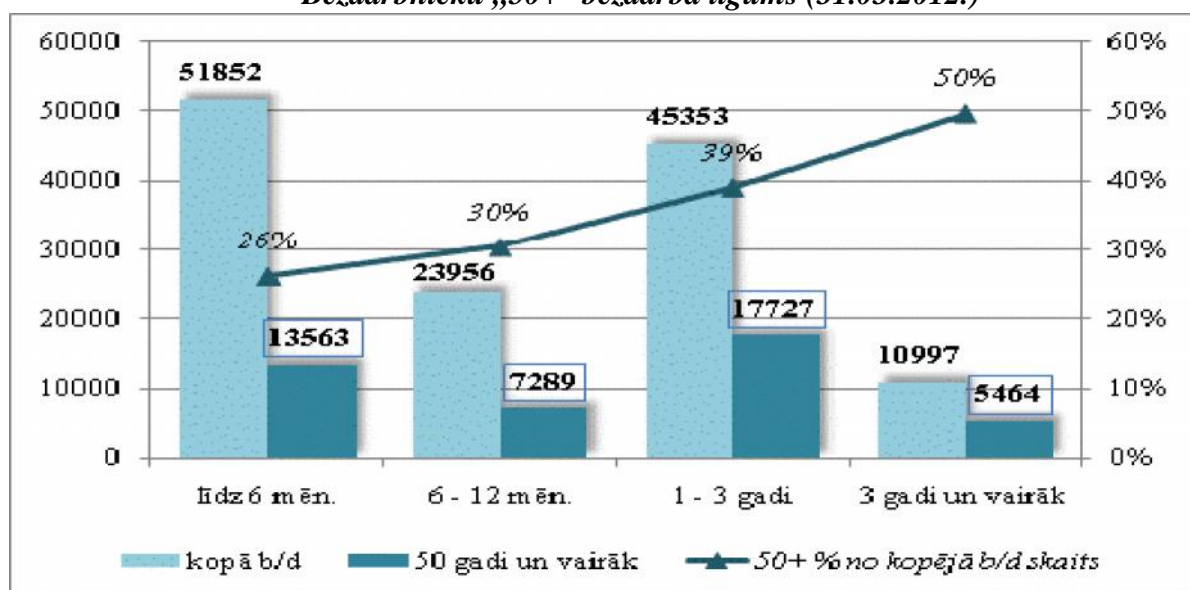
LMzino_130712: Informatīvais ziņojums "Par personu, kuras vecākas par 50 gadiem, iesaistīti mērķizglītība un aktīvs darba tirgus politikas pasākumos"

Vērtējot reālo vakanu statistiku valstī, var secināt, ka kopumā darba devju pieteikto brīvo darbavietu skaits ekonomiskās krīzes gados ir samazinājies gandrīz piecas reizes, salīdzinot ar 2007.gadu, kad Aentri vidējā mēneša beigās tika reģistrētas aptuveni 20 000 vakances, turpretim 2012.gadā jūnijā beigās - 4094. 2012.gadā vakanu skaits, lai gan lēni un pakāpeniski, tomēr turpina pieaugt (skatīt tabulu Nr.3).

Atbilstoši Ekonomikas ministrijas vidējā termiņa prognožu pieprasījums pēc darbaspēka vidējā termiņā augs mēreni, jo izaugsmi galvenokārt nodrošinās produktivitātes kāpums. Uz zināšanām balstītas ekonomikas, tostarp ar jaunu tehnoloģiju, lomas aizvien lielāks pieaugums noteiks, ka straujāk pieaugs pieprasījums pēc augstas kvalifikācijas speciālistiem. Vienlaikus saglabāsies pieprasījuma pieaugums pēc vidējās kvalifikācijas profesiju speciālistiem, galvenokārt apstrādes rūpniecībā. Faktiski visās nozarēs, pašā pēc 2020.gada, saruks pieprasījums pēc zemas kvalifikācijas darbaspēka.

Attēls Nr. 4

Bezdarbnieku „50+” bezdarba ilgums (31.03.2012.)

Datu avots: Aentri

Emotīvi, ka jaunu darba vietu skaits ekonomik joprojām saglabājas visai zems, turpina pieaugt bezdarba ilgums. Analizējot ilgstošo bezdarbniekus pēc vecuma grupām, var secināt, ka 39% no bezdarbniekiem, kas bez darba jau ir ilgāk par gadu ir vecāki par 50 gadiem un 50% no bezdarbniekiem, kas ir bez darba jau ilgāk par 3 gadiem ir vecāki par 50 gadiem (skatīt attēlu Nr.4).

3. Bezdarbnieku, kuri vec ki par 50 gadiem, iesaiste akt v s darba tirgus politikas pas kumos

Akt va un iek aujoša darba tirgus politika galvenok rt darba prasmju pilnveides pas kumi, kas veicina ilg ku personas atrašan s darba tirg , ir viens no risin jumiem probl m m saist b iedz vot ju novecošanos un n kotn paredzamo darbasp ka tr kumam.

Ar 2012.gad (skat t tabulu Nr.6), t pat k iepriekš jos gados, tiks nodrošin ts atbalsts bezdarbniekiem, darba mekl t jiem, bezdarba riskam pak aut m person m, tai skait , person m vecum virs 50 gadiem, š du akt v s darba tirgus politikas pas kumu ietvaros:

- profesion l apm c ba, p rkvalifik cija, kvalifik cijas paaugstin šana un neform l s izgl t bas apguve jaunas profesijas ieguvei, k ar prasmju aktualiz šanai;
- algoti pagaidu sabiedriskie darbi darba iema u uztur šanai un ien kumu nodrošin šanai t saucamaj sekund raj darba tirg - ilgstoš kajiem bezdarbniekiem;
- m r grupu bezdarbnieku (t.sk. bezdarbnieku, kuri vec ki par 50 gadiem) subsid t nodarbin t ba valsts l dzfinans t s darbavietas;
- atbalsts komercdarb bas vai pašnodarbin t bas uzs kšanai;
- konkur tsp jas paaugstin šanas pas kumi bezdarbnieku un darba mekl t ju konkur tsp jas veicin šanai darba tirg , sniedzot individu las konsult cijas un grupu nodarb bas darba mekl šanas metožu apguvei, darba tirgum nepieciešamo pamatprasmju un iema u apguvei;
- karjeras konsult cijas klientu izgl tošanai karjeras izv les un pl nošanas jaut jumos, profesion l s piem rot bas noteikšanai, apm c bas sp ju izv rt jumam pirms iesaist šan s p rkvalifik cijas pas kumos, ar psiholo iska atbalsta sniegšanai;
- m žizgl t bas pas kums – apm c bas nodarbin t m person m.

**Bezdarbnieku (50+) iesaiste
akt v s darba tirgus politikas pas kumos**

Pas kums	2010.g.			2011.g.			2012.g. 1 cet.		
	Kop uzs kuši dal bu	uzs kušas personas vecum 50 un vair k gadi	% no pas kumu uzs kušo personu skaita	Kop uzs kuši dal bu	uzs kušas personas vecum 50 un vair k gadi	% no pas kumu uzs kušo personu skaita	Kop uzs kuši dal bu	uzs kušas personas vecum 50 un vair k gadi	% no pas kumu uzs kušo personu skaita
Apm c bu pas kumi									
Profesion l apm c ba, p rkvalifik cija vai kvalifik cijas paaugstin šana	8297	1677	20%	8666	2412	28%	948	276	29%
Apm c bu pie darba dev ja	1129	202	18%	1094	192	18%	7	1	14%
Neform l apm c ba	42658	10200	24%	26256	7700	29%	3597	1121	31%
Pas kumi konkur tsp jas paaugstin šanai (bez info dien m)	59515	14694	25%	52472	15017	29%	13267	3925	30%
Pas kumi komercdarb bas vai pašnodarbin t bas uzs kšanai	140	17	12%	272	59	22%	318	56	18%
Nodarbin t bas pas kumi									
Darba praktiz šana ar stipendiju	52821	19052	36%	50628	20507	41%	0	0	0%
Algoti pagaidu sabiedriskie darbi	0	0	0%	0	0	0%	6324	3000	47%
Pas kumi noteikt m personu grup m	2131	670	31%	1577	498	32%	207	75	36%
Kompleksie atbalsta pas kumi	16957	1120	7%	12948	2444	19%	3690	461	12%
Apm c bas bezdarba riskam pak autajiem									
Profesion l apm c ba bezdarba riskam pak aut m person m	2634	484	18%	0	0	0%	0	0	0%
M žizgl t bas pas kumi nodarbin t m person m	5155	1163	23%	10923	2210	20%	950	152	16%
Citas aktivit tes									
Karjeras konsult cijas	78404	13754	18%	47721	9188	19%	15321	3206	21%

Datu avots: A ent ra

Profesion l s t l kizgl t bas un profesion l s pilnveides izgl t bas programmas, k ar neform l s izgl t bas programmu ietvaros jaunas

LMzino_130712: Informat vais zi ojum s "Par personu, kuras vec kas par 50 gadiem, iesaisti m žizgl t b un akt v s darba tirgus politikas pas kumos "

profesijas apguv vai prasmju aktualiz šan 2011.gad piedal jušies 10112 bezdarbnieki vecum grup virs 50 gadiem.

Tabula Nr.7

Bezdarbnieki, kuri uzs kuši profesion lo apm c bu vecum 50 un vair k gadi sadal jum pa izgl t bas programm m (TOP 6)

Izgl t bas programma	2011.gads
Konditors	376
Apr p t js	373
Gr matvedis	226
Inform cijas ievad šanas operators	139
Auklis	126
Apdares darbu str dneiks	113

Datu avots: A ent ra

Tabula Nr.8

Bezdarbnieki un darba mekl t ji, kuri uzs kuši neform lo izgl t bu vecum 50 un vair k gadi sadal jum pa izgl t bas programm m (TOP 6)

Izgl t bas programma	2011.gads
Datorzin bas (bez priekšzin šan m)	2451
Ang u valoda (bez priekšzin šan m)	1303
Valsts valodas apguve vid j l men	656
Valsts valodas apguve zem k l men	616
V cu valoda (bez priekšzin šan m)	510
Ang u valoda (ar priekšzin šan m) (Elementary)	223

Datu avots: A ent ra

2011.gad pas kuma „Pas kumi komercdarb bas vai pašnodarbin t bas uzs kšanai” ietvaros biznesa pl na stenošanu uzs kuši (un šobr d turpina) 93 bezdarbnieki. No tiem 17% jeb 16 bezdarbnieki ir vecum grup virs 50 gadiem. Vec kais biznesa pl na stenot js, kas darb bu uzs cis 2011.gad , dzimis 1952.gad .

Tabula Nr.9

Inform ciju par biznesa pl nu stenot jiem vecuma grup virs 55 gadiem:

A ent ras fili le	Darb bas virziens
J rmala	Biohumusa ražošana
Madona	Met lapstr des pakalpojumu sniegšana, tehnikas un meh nismu remonts
J rmala	Ap rba ražošana, rokdarbi
Ogre	das plastikas priekšmetu izgatavošana
Al ksne	Gr matved bas pakalpojumi
Ludza	Kokizstr de
R zekne	Transporta pakalpojumi cilv kiem ar kust bu trauc jumiem
R ga	Kartona dizainlietu ražošana
Limbaži	Fizik l terapija

Datu avots: A ent ra

2012.gad pas kuma „Pas kumi komercdarb bas vai pašnodarbin t bas uzs kšanai” ietvaros biznesa pl na stenošanu uzs kuši un šobr d turpina 85

LMzino_130712: Informat vais zi ojums "Par personu, kuras vec kas par 50 gadiem, iesaisti m žizgl t b un akt v s darba tirguš politikas pas kumos "

bezdarbnieki. No tiem 18% jeb 15 bezdarbnieki ir vecum grup virs 50 gadiem.

Darb bas virzieni 2012.gad (bezdarbnieki vecum grup virs 50 gadiem) - laivu b ves un galdniec bas darbn cas izveide, t risma pakalpojumi, izgl t ba, pap rdizaina produktu izgatavošana un izplat šana, kr ta t fe u un komforta apr kojuma ražošana, amatniec ba, tirdzniec ba, biohumusa ražošana un slieku audz šana, akt v s atp tas dab organiz šana, gr matved bas pakalpojumi, vijo b ves veicin šana un m zikas st gu instrumentu virz ba tirg , din šanas pakalpojumi, ainavu veidošana un uztur šanas darb ba, koka priekšmetu izgatavošana, pas kumu organiz šana.

Saska ar Valsts ie muma dienesta sniegto inform ciju 2011.gad darb iek rtoj s 4 913 bezdarbnieki pirmspensijas vecum (kopum darba tirg atgriezušies 93 t kstoši bezdarbnieku). P c dal bas pas kumos noteikt m personu grup m, kur viena no atbalst maj m m r u grup m ir personas, kuras vec kas par 50 gadiem, darb ir iek rtojušies 131 bezdarbnieki.

Bezdarbnieki vecuma grup 55+ akt vi iesaist j s pas kum "Darba praktiz šana ar stipendiju", k ar pas kum "Algoti pagaidu sabiedriskie darbi".

2011.gad A ent r tika izstr d tas 2 jaunas metodikas, paredz tas bezdarbnieku m r a grupai „50 plus”. Metodika „Interesu izp te” klientiem ar augst ko izgl t bu, t.sk. pirmspensijas vecum . Metodika pal dz s noskaidrot, vai izv l t apm c bu programma atbilst klienta interes m, vai klienta interes još s profesion l s darb bas jomas atbilst vi am piem rot kaj m profesion laj m vid m, k ar ieg t inform ciju, k realiz t savas intereses br vaj laik . Metodika „Risku grupu noteikšana”, kas pal dz s noskaidrot klienta aktu l s vajadz bas un sast d t r c bas pl nu aktu lo vajadz bu apmierin šanai (noder ga inform cija par klientam pieejamajiem pakalpojumiem un to sa emšanas iesp j m).

2012. gad tiks izstr d tas 2 jaunas metodikas, paredz tas bezdarbnieku m r a grupai „50 plus” metodika „Motiv cijas noteikšana – motiv cija iesaist ties Aa ent ras pas kumos”. Metodika pal dz s noskaidrot klienta motiv ciju iesaist ties pied v tajos apm c bu pas kumos, izmantojot motiv cijas nov rt juma sist mu, noskaidrot, k ds ir klienta m r is, v loties iesaist ties pied v tajos pas kumos, sniegt ieteikumus klienta v lm m un darba tirgus vajadz b m atbilstošo pas kumu izv l . Metodika „Darbs ar klientiem, kas ir vec ki par 50 gadiem”. Metodika pal dz s noskaidrot klienta profesion l s kompetences, veicinošos un trauc jošos faktoros, veicin t klienta konkur tsp ju saska ar vi a darba pieredzi, profesion laj m kompetenc m un iesp j m.

4. Personu, kuras vec k s par 50 gadiem, iesaiste m žizgl t bas pas kumos

M žizgl t ba k st arvien aktu l ka, jo ieg t s zin šanas un prasmes tehnolo ijas progresa rezult t noveco oti tri un strauj s izmai as darba tirg dikt piepras jum u p c jaun m zin šan m un prasm m. 2009.gada maija Eiropas strat iskaj ietvar par sadarb bu izgl t bas un apm c bas jom ir noteikti vair ki krit riji, kas j sasniedz l dz 2020.gadam, tai skait m žizgl t b , - vismaz 15% pieaugušo vecum no 25 l dz 64 gadiem vid ji b tu j piedal s m žizgl t b . ES vid jais r d t js 2010.gad bija 9,1%⁸, Latvij – 5%.

Ministru kabineta 2010.gada 9.apr a r kojums Nr.203 „Par Latvijas Strat isk s att st bas pl nu 2010.-2013.gadam” (2.1.2.1.apakšpunkts) paredz pieaugušo izgl t bas pas kumu organiz šanu asto u ES l men akcept to pamatkompeten u jom s. Neform l s izgl t bas programmas tiek stenotas saska ar 2006.gada 18.decembra Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumiem par pamatprasm m m žizgl t b (2006/962/EK), (sazi a valsts valod , sazi a svešvalod s, matem tisk s prasmes un pamatprasmes dabas zin b s un tehnolo ij s, digit l prasme, m c šan s prasme, soci l s un pilsonisk s prasmes, pašiniciat va un uz m jdarb ba, kult ras izpratne un izpausme), k ar pied v jot apg t profesion l s pilnveides programmas.

Projekta „M žizgl t bas pas kumi nodarbin t m person m” (turpm k – m žizgl t bas pas kums) stenošana notiek no 2010.gada apr a l dz 2013.gada decembrim, kopum taj paredz ts iesaist t 20 200 personas. Kop jais finans jums ir 6 441 400 latu (t.sk. *virssaist bas, kuras pieš irtas saska ar Ministru kabineta 2012.gada 8.maija protokoll muma Nr.25, 26.§ 3.3.apakšpunktu un 15.maija protokoll muma Nr.27, 31.§ 7.punktu*). Eiropas Soci l fonda finans juma apm rs ir 100 % no projekta attiecin mo izmaksu kopsummas:

2010.gad apg tais finans jums - 895 121 LVL;

2011.gad apg tais finans jums - 2 619 260 LVL;

2012.gad pl notais finans jums - 850 518 LVL;

2013.gad pl notais finans jums - 1 076 501 LVL un papildus 500 000 LVL pieš irt s virssaist bas;

2014.gad pl notais finans jums - 500 000 LVL pieš irt s virssaist bas.

Projekta m r auditorija ir nodarbin ta vai pašnodarbin ta persona (iz emot valsts civildienesta ier d a status esošas personas), kura atbilst š diem nosac jumiem:

- ir vecum no 25 gadiem;
- ir nodarbin ta vai pašnodarbin ta persona;
- nav iepriekš ieguvusi izgl t bu A ent ras organiz taj s profesion l s apm c b s, p rkvalifik cijas, kvalifik cijas paaugstin šanas vai

⁸ To personu patsvars vecum no 25 l dz 64 gadiem, kas (*p c noteikt s metodolo ijas: kur persona etr s ned s pirms darbasp ka apsekojuma*) sa em k da veida izgl t bu vai apm c bu)

LMzino_130712: Informat vais zi ojums "Par personu, kuras vec kas par 50 gadiem, iesaisti m žizgl t b un akt v s darba tirgus politikas pas kumos "

neformālās izglītības programmas vai ir ieguvusi šādu izglītību vismaz pirms 12 mēnešiem vai agrāk;

- pēdējā divu gadu laikā nav pabeigusi izglītības programmu šajā projektā vai ESF projektā "Profesionālā apmācība bezdarbā riskam pakļautām personām".

Ministru kabineta grupai tiek segtas apmācību izmaksas 70% apmērā no izglītības programmas cenas, nepārsniedzot 175 LVL. pašsējeb 100% atbalsts (apmācību izmaksu segšana līdz 250 LVL) paredzēts atsevišķām bezdarbā riskam pakļautām iedzīvotāju grupām jeb personām, kurām:

- ir noteikta invaliditāte;
- ir atzīta par trūcīgu;
- **līdz valsts vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamā vecumā sasniegšanai atlikuši ne vairāk kā pieci gadi** (izņemot gadījumu, ja personai piešķirta vecuma pensija, t.sk. priekšlaicīgi);
- ir divi vai vairāk bērni vecumā līdz 18 gadiem.

Māzizglītības pasākumos iesaistītās personas var izvēlēties darba dzīvi atbilstošu izglītības programmu un izglītības iestādi. Māzizglītības pasākuma ietvaros piedāvāts daudzveidīgs izglītības programmas un elastīgs apmācību formas stiprināšanai nodarbināto personu individuālas prasības pielāgoties darba tirgus prāmiņam.

Māzizglītības pasākuma ietvaros ir iespējama apgūt profesionālās pilnveides (formālās) izglītības un neformālās izglītības programmas (izņemot tās profesionālās pilnveides un neformālās izglītības programmas, kuru pabeigšana paredz iespējamo iegūt tiesības vadīt A, A1, B, B1, C, C1, M kategorijas transportlīdzekļus vai kuras saistītas ar minēto transportlīdzekļu vadīšanas apmācību), kā arī pēc pieprasījuma var saņemt karjeras konsultācijas.

Neformālās izglītības programmas tiek īstenotas saskaņā ar 2006. gada 18.decembra Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumiem par pamatprasmju māzizglītību (2006/962/EK), piemērojot pamatprasmju zināšanu, prasmju un attieksmju kopumu. Pamatprasmju apgūšana izglītības programmās nodrošina nepieciešamo zināšanu un prasmju iegūvi personiskai izaugsmei un attīstībai, pilsoniskai aktivitātei, sociālajai iekļaušanai un nodarbinātībai. Pamatprasmju ir iedalītas astoņos moduļos:

- 1) saziņas valodas;
- 2) saziņas svešvalodas;
- 3) matemātiskās prasmes un pamatprasmes dabaszinībās un tehnoloģijās;
- 4) digitālās prasmes;
- 5) mācīšanās prasmes;
- 6) sociālās un pilsoniskās prasmes;
- 7) pašiniciatīva un uzņēmējdarbība;
- 8) kultūras izpratne un izpausme.

M žizgl t bas pas kum iesaist t s personas:

- 2010.gad pas kum iesaist tas 5155 personas;
- 2011.gad pas kum iesaist tas 10923 personas;
- 2012.gad pl nots iesaist t 1340 personas (pašlaik 904 personas ir jau iesaist tas);
- 2013.gad – pl nots iesaist t 2782 personas (v l papildus iesaistot personas, kuras apm c bas var s uzs kt finanšu atlikuma veidošan s rezult t , kas rodas person m p rtraucot apm c bas, izv loties m c bas par zem k m izmaks m, k ar atbalstot vair k personas ar 70% kuponu);
- k ar papildus 3000 personas, pamatojoties uz pieš irtaj m virssaist b m.

M žizgl t bas pas kum visliek kais iesaist mo personu skaits ir vecum no 25 l dz 54 gadiem. Visakt v k izgl t bu programmu apguv iesaist s sievietes (75% no visiem iesaist tajiem) un personas ar augst ko izgl t bu. Personu patsvars vecuma grup 55+ ir tuvu 10% (9,4%), kas v rt jama k visai augsta aktivit te šai vecuma grupai, jo dal ba m žizgl t bas pas kum notiek no darba br vaj laik un prasa pašatdevi un iniciat vu no personas. Ar grup 55+ ir augsta sieviešu l dz dal ba -75%. J atz m , ka š pas kuma noz m darba tirgum nepieciešamu prasmju aktualiz šan un pilnveidošan pieaugs l dz ar pensijas vecuma palielin šanos. rvalstu pieredze liecina (ar valst s ar augstu atbalsta pakalpojumu pieejam bu šai m r a grupai), ka gados vec ku personu iek rtošan s darb p c darba zaud šanas var b t problem tiska un laikietilp ga, ja savlaic gi nav pilnveidotas darba tirg nepieciešam s prasmes. Par daudz efekt v ku risin jumu tiek uzskat ts prevent va rakstura atbalsts nodarbin taj m person m uz mumos (visbiež k apm c bu veid) jau pirms 55 gadu vecuma sasniegšanas, kas auj saglab t darba vietu palikt darba tirg n kamos 15-20 gadus.

Tabula Nr.10

M žizgl t bas pas kuma dal bnieku skaits sadal jum pa vecuma grup m un p c dzimuma (no projekta s kuma l dz 15.03.2012)

Vecuma grupa	Sieviete	V rietis	Kop
25-54	11 579	3 813	15 392
55-64	1 143	365	1 508
65+	51	31	82
Kop	12 773	4 209	16 982

Datu avots: A ent ra

Visakt v k m žizgl t bas pas kum iesaist s personas ar augst ko izgl t bu 64% (skat t zem k pievienoto tabulu). Situ cija var nor d t uz nepieciešam bu nov rst zin mu tirgus nepiln bu - no pieaugušo izgl t bas pas kumiem ar cit s valst s visbiež k labumu g st tie vec ka gadag juma cilv ki, kuriem ir augt ka izgl t ba un ien kumi.

LMzino_130712: Informat vais zi ojums "Par personu, kuras vec kas par 50 gadiem, iesaisti m žizgl t b un akt v s darba tirgus politikas pas kumos "

**M žizgl t bas pas kuma dal bnieku skaits sadal jum
p c izgl t bas (no projekta s kuma l dz 15.03.2012)**

Izgl t bas l menis	Kop	%
Augst k izgl t ba	10 830	64%
Nav dokument ri apliecin ta	20	0%
P c vidusskolas izgl t ba, kas nav augst k izgl t ba	642	4%
S kumskolas vai pamatskolas izgl t ba	275	2%
Vidusskolas izgl t ba	5 215	31%
Kop	16 982	64%

Datu avots: A ent ra

No m žizgl t bas pas kuma s kuma l dz 15.03.2012. **33%** no kop jo iesaist mo skaita izmantoja t.s. pilna apm ra kuponus, izmantojot paredz tos atviegljumus, tas ir trešda a iesaist to personu pieder ja k dai no soci li mazaizsarg tai grupai.

Pilna apm ra kupona (paredzot atviegljumus) izsniegšanas iemesli:

- personai ir 2 vai vair k b rni vecum l dz 18 gadiem - 66% gad jumi;
- persona pirmspensijas vecum - 14% gad jumi;
- personas ar invalidit ti 9% - gad jumi;
- personai ir 2 vai vair k apg d jamie⁹ - 6% gad jumi;
- tr c gas personas statuss - 5% gad jumu.

Kopum vis s vecuma grup s visvair k m žizgl t bas pas kum piedal s personas (p c NACE klasifik cijas), kas ir iek autas nozar *Valsts p rvalde un aizsardz ba, oblig t soci l apdrošin šana*. Sakar ar to, ka projekta m r a grupa nav valsts civildienesta ier d a status esošas personas, tiek veikta m r a grupas atbilst bas p rbaude un neatbilstošas personas pas kum netiek iesaist tas.

Nozaru, kur str d m žizgl t bas pas kum iesaist t persona TOP 10

Nozares	Personu skaits
Valsts p rvalde un aizsardz ba, oblig t soci l apdrošin šana	2 587
Vairumtirdzniec ba un mazumtirdzniec ba, automobi u un motociklu remonts	2 576
Izgl t ba	2 042
Apstr des r pniec ba	1 273
Citi pakalpojumi	1 273
Finanšu un apdrošin šanas darb bas	1 123
Transports un uzglab šana	994
Vesel ba un soci l apr pe	942
Profesion lie, zin tniskie un tehniskie pakalpojumi	912
B vniec ba	581

Datu avots: A ent ra

⁹ Saska ar s kotn jo 2008.gada 10.marta Ministru kabineta noteikumu Nr.166 „Noteikumi par akt vo nodarbin t bas pas kumu un prevent vo bezdarba samazin šanas pas kumu organiz šanas un finans šanas k rt bu un pas kumu stenot ju izv les principiem” redakciju 135⁵.3.apakšpunktu LMzino_130712: Informat vais zi ojums "Par personu, kuras vec kas par 50 gadiem, iesaisti m žizgl t b un akt v s darba tirguš politikas pas kumos "

M žizgl t bas pas kum iesaist to personu profesiju TOP 10

Profesija	Personu skaits
Galvenais gr matvedis	659
Valdes loceklis	379
Gr matvedis (konsultants)	328
Gr matvedis (ceturt l me a kvalifik cija)	308
Visp r j s vid j s izgl t bas skolot js	308
Mazumtirdzniec bas veikala p rdev js	291
Klientu apkalpošanas speci lists	283
Automobi a vad t js	272
Projekta vad t js	272
Gr matvedis (treš l me a kvalifik cija)	252

Datu avots: A ent ra

Neform l izgl t ba: Visbiež k personas izv las paaugstin t savas valodu zin šanas 8640 (50,9%). Valodu zin šanas ne tikai pal dz notur ties uz eksportu balst taj ekonomik , bet ar nodrošina person m p rliet bu par sav m sp j m ne tikai Latvijas darba tirg , bet ar piem rot bu ES darba tirgum. Vispiepras t k s svešvalodas ir ang u, v cu, fran u un zviedru valodas. Svešvalodas tiek apg tas ne tikai neform l s izgl t bas, bet ar profesion l s pilnveides izgl t bas ietvaros. Otrs popul r kais modulis ir pašiniciat va un uz m jdarb ba – iesaist tas 613 personas, kura ietvaros personas m c s uz m jdarb bu, lietved bu, person la vad bu, projekta vad bu, gr matved bu utml. Treš vispopul r k neform l s izgl t bas programmu kopa ir digit lo prasmju pilnveidošana (iesaist tas 568 personas). Š modu a ietvaros klienti apg st neform l s izgl t bas programmas, s kot no pamatkursa datorzin b s, beidzot ar specifisk m programmat r m un digit l m tehnolo ij m. Ceturt popul r k – valsts valodas apguve, kur iesaist tas 544 personas.

Tabula Nr.14

Personu iesaiste neform l s izgl t bas un profesion l s pilnveides programm s m žizgl t bas pas kum

Izgl t bas programmas	2010.gads	2011.gads	2012.gads (1 dz 15.03.2012)	Kop
Neform l s izgl t bas programmas kop :	2577	7488	690	10755
digit l prasmes	78	469	21	568
kult ras izpratne un izpausme kop	10	42	6	58
matem tisk s prasmes un pamatprasmes dabaszin b s un tehnolo ij s	0	3	0	3
m c šan s prasme	12	21	7	40
pašiniciat va un uz m jdarb ba	107	464	42	613
sazi a svešvalod s	2 204	5 879	557	8 640
sazi a valsts valod	79	412	53	544
soci l s un pilsonisk s prasmes	87	198	4	289
M žizgl t bas profesion l pilnveide	2 578	3 435	214	6 227
Kop	5 155	10 923	904	16 982

Datu avots: A ent ra

LMzino_130712: Informat vais zi ojums "Par personu, kuras vec kas par 50 gadiem, iesaisti m žizgl t b un akt v s darba tirgus politikas pas kumos "

Vispiepras t k s **profesion l s pilnveides programmas** ir ang u valoda publisk telp str d jošajiem (daž da l me a) - 2277; darba aizsardz ba un droš ba - 897; gr matved ba (kvalifik cijas paaugstin šana) - 706; projektu vad ba - 354; daž du kategoriju traktoru un autobusu vad t ju apm c ba - 248; soci l apr pe - 186 u.c.

Tabula Nr.15

Personu iesaiste (50+) neform l s izgl t bas un profesion l s pilnveides programm s m žizgl t bas pas kum

Izgl t bas programmas veids	2011.g.		2012.g.	
	Uzs kušo personu skaits	no tiem 50+	Uzs kušo personu skaits	no tiem 50+
Neform l izgl t ba	7488	1536	718	109
Profesion l s pilnveides izgl t bas programma	3435	674	232	43
Kop pas kum "M žizgl t bas pas kumi nodarbin t m person m"	10923	2210	950	152

Datu avots: A ent ra

5. Personu, kuras vec kas par 50 gadiem, iesaiste darba tirg - rvalstu pieredze.

V rt jot ES dal bvalstu pieredzi saist b ar gados vec ku darbinieku iesaisti darba tirg , valstu pieredzes atš ir bas skaidrojamas gan ar sabiedr bas v rt bu atš ir b m (gan pozit vie piem ri, gan past vošie stereotipi un aizspriedumi), gan ar ar darba tirgus apst k iem. Ilgstošas trad cijas personu, kuras vec kas par 50 gadiem, nodarbin t bas jaut jumu vad b ir Somij un N derland . Turpretim, V cij un Francij ir sastopami lab s prakses piem ri lielos uz mumos.

N derlandes Soci lo lietu ministrija finans ekspertus (*Expertise centre age and society*), lai tie nodrošin tu uzraudz bu laikrakstos un internet ievietotiem darba sludin jumiem un nov rstu diskrimin jošo pras bu iek aušanu. Daudz p rk pumu atkl ts darbiek rtošanas a ent ru darb b PROGRESS finans ta projekta ietvaros (*Recruitment without pain*). emot v r iepriekš min t projekta rezult tus, 2009.gad tika apm c ti daž du l me u publisk s p rvaldes darbinieki, kuri p rrauga darbiek rtošan s pakalpojums.

Slov nij un Francij nodarbin t bas dienests steno pas kumus, kas koncentr jas uz bezdarbnieku grupu vecum 45+, sniedzot atbalstu darba mekl šan un papildus iesp jas piedal ties sabiedrisko darbu programm s. Austrij (Zalcburg) atbalsts tiek sniegts sieviet m (45+), veicinot vi u konkur tsp ju un risinot ar stresu, nedroš bu un apr pes pien kumiem saist tus jaut jumus.

Somij past v prakse jau savlaic gi (p c 40 gadu vecuma p rsniegšanas) uz mum veikt darbinieka nov rt jumu, lai apzin tu, k das prasmes un zin šanas nepieciešamas, lai var tu turpin t darba gaitas ar 60 gadu vecumu p rsniedzot. Tiek izmantoti proakt vi karjeras pl ni - katram darbiniekam LMzino_130712: Informat vais zi ojums "Par personu, kuras vec kas par 50 gadiem, iesaisti m žizgl t b un akt v s darba tirgus politikas pas kumos "

uz mums tiek izstrādāts individuāls atbalsts, kas balstās ar darba uzdevumu izpildi saistītās vajadzībās. Tiek piedāvāts mērķzīģlītības atbalsts un nepieciešamās gadījumā persona tiek savlaicīgi sagatavota gaidāmajām izmaiņām karjerā. Sniedzot atbalstu novēloti, gan pati persona negatīvkā raugās uz nepieciešamību mainīt darba pienākumus, gan arī investīcijām personālsprasmju pilnveidošanai ir sākšanās periods. Visefektīvākais veids ir turpināt darba gaitas taj pašā uzņēmumā vai sektorā, jo tiek atzīts, ka pēc darba zaudēšanas iesaistīties darba tirgū gados vecākiem darbiniekiem ir sarežģīti pat pastāvot progresīvai valsts atbalsta sistēmai. Jautājums par papildus veselības pārmaiņām pozitīvu ietekmi šīs vecuma grupas darbiniekiem netiek uzskatīts par pietiekami izpētītu.

Nelielas valstīs bieži vien nav izstrādājusies pašas nodarbinātības pasākumus vai vienotu un integrētu politiku aktīvās novecošanās jomā. Šādi jautājumi Igaunijā tiks risināti 2012.gada beigās, sagatavojot attiecīgu stratēģiju Eiropas gada ietvaros. Tāpat Luksemburgā, kurai tuvākā perspektīvā novecošanās jautājumi ir mazāk aktuāli nekā citur ES, pašus senioriem paredzētu pasākumu priekšlikumus izstrādājis un nolūsi stenot vienlaicīgi ar pensiju sākšanās vecuma pieaugumu, lai attiecīgās vecuma grupas darbinieki ilgstoši paliek darba tirgū. Darba devājiem, kas nodarbina vairākus 150 darbiniekus, būs jāizstrādā vadības plāns, kas atbilstoši nepieciešamībai ietvers vismaz sekojošus aspektus: gados vecāku darbinieku pieņemšana darbā, profesionālās karjeras plānošana, darba apstākļu uzlabošana, periodiskas medicīniskas pārbaudes, apmācību pieejamības veicināšana, prasmju un zināšanu atjaunošana. Tomēr, pētījumi par pašreizējo situāciju norāda uz to, ka vecāka gadagājuma darbinieku izredzes saņemties apmācību Luksemburgā šobrīd ir uzpusi mazākas, nekā jaunākiem kolēģiem. Tāpat, visā šajā apmācībā attiecas uz augstu kvalificētiem darbiniekiem un praktiski nerasniedz zemu kvalificētos, kam ir jāaunās vecuma grupās šīs sadalījums ir vienlīdzīgs.

Vērtējot ES dalībvalstu pieredzi, būtiskie apsvērumi, kas jāņem vērā, izstrādājot aktīvās darba tirgus politikas pasākumus personu, kuras vecākas par 50 gadiem, iesaistīti darba tirgū, ir šādi:

- 50+ darbinieku pilnveidošana kā dalībnieki darba tirgū jāievēro visā daudzveidībā, atšķirīgā situācijā, pieredzē un potenciālā;
- šo jautājumu vadītājiem jābalstās uz kompleksu/integrētu pieeju visā darba mērķa laikā, izmantojot atsevišķu pasākumu savstarpīgu papildinošos efektus;
- jāveido izpratne par to, ka nepietiek tikai ar 50+ darbinieku darba apstākļu uzlabojumiem, bet ir nepieciešama dzīves cikla pieeja visā darba mērķa garumā un sabalansēta vecuma struktūra darba vietās;
- novērot, ka uzņēmumu lēmuma nodarbinātības stratēģijas būtiski ietekmē pensiju sistēmas ieviešanas iniciatīvas (pensiju apmēri, algu lēmumi pirmspensijas vecuma darbiniekiem, iespējams strādāt

- sa emot pilnu pensiju, elast gs pension šan s vecums, priekšlaic gas pension šan s iesp ja un tml.);
- darba tirgus situ cija (prasmju defic ts) var rad t priekšnoteikumus centieniem saglab t 50+ un vec kus darbiniekus darba tirg p c iesp jas ilg k;
 - vajadz ga vad bas un person lvad bas speci listu ieinteres t ba, lai uz mumos veicin tu izpratni par š s darbinieku grupas sp j m un vajadz b m;
 - pašs atbalsts j sniedz mazajiem un vid jiem uz mumiem, lai uz mumos veicin tu izpratni par š s darbinieku grupas sp j m un vajadz b m, k ar person la politikas uzdevumiem - darbinieku apm c bu, m žizgl t bu, karjeras vad bu, iekš jo mobilit ti uz mum vai sektor u.c.;
 - k vienu no instrumentiem var izmantot algu sist mu, kas balst ta uz darba raž guma atalgošanu, nevis ilgstošu darbu uz mum /iest d (ne visu darbinieku darba raž gums samazin s reiz ar konkr ta vecuma iest šanos). Ar kop j darba raž guma pieaugums var b t ieteicams risin jums;
 - pas kumiem j sniedz izv les iesp jas konkr tam darbiniekam (elast ga darba organiz cija, elast ga pension šan s);
 - t k 50+ darbinieku vajadz bas var individu li oti atš irties, atbalstam j b t individualiz tam (apm c bas, darba vietu piel gojumi, vesel bas un droš bas jaut jumi darba viet , kur nepieciešams, vesel bas p rbaudes un darba rakstura mai a);
 - b tiska loma ir prevent viem pas kumiem, kas pal dz palikt darba tirg un saglab t darba vietu.

6. Galvenie izaicin jumi personu, kuras vec kas par 50 gadiem, darba tirg situ cijas uzlabošanai Latvij

Latvijas nodarbin t bas l menis person m vecuma grup no 50 l dz 64 gadiem p rsniedz ES vid jo nodarbin t bas l meni šaj vecuma grup . Tom r, ar bezdarba l menis vecuma grup no 50 l dz 64 gadiem p rsniedz ES vid jo bezdarba l meni, ko ietekm gan visai augstie kop jie bezdarba r d t ji, gan ar sal dzinoši augst ka ekonomisk aktivit te gados vec kiem iedz vot jiem.

Stereotipi un diskrimin cija veido galvenos š rš us personu, kuras vec kas par 50 gadiem, palikšanai un iesaistei darba tirg . Par stereotipu esam bu un vec ku personu gr t b m iek auties darba tirg liecina ilgstošo bezdarbnieku vecuma sast vs, jo apm ram 50% no bezdarbniekiem, kas ir bez darba ilg k par 3 gadiem ir bezdarbnieki, kas ir vecum virs 50 gadiem. Sabiedr b past v viedoklis, kas nav balst ts ne faktos, ne p t jumos, ka vec ks darbinieks jebkur gad jum nesp s labi veikt savus uzdevumus, b s trauc klis, nevis pilnv rt gs speci lists, bieži slimos, neiek ausies kolekt v utt. Lai veicin tu stereotipu mazin šanu, ir svar gi inform t un izgl tot

sabiedrību, tādā veidā ES 2012.gada ir pasludinājis par gadu aktīvai novecošanai un paaudžu solidaritātei.

Eiropas gada (2012) atbildīgā institūcija Latvijā ir Labklājības ministrija. 2012.gada 3.februārī Eiropas gada atklāšanas pasākumā klātesošie iepazīs ar Labas gribas vēstniekiem, kuri visa šī gada garumā ir apmušies daloties savā pieredzē un zināšanās par aktīvu un veselīgu dzīvesveidu, un ar savu darbu, viedokli un rīcību centīsies veicināt pozitīvas, harmoniskas un ciešas attiecības starp . Eiropas gada Labas gribas vēstnieki ir - Rīgas Stradiņa universitātes profesors un ārsts – gastroenterologs Anatolijs Danilovs, tautas deju ansamblī "Zelta sietiņš" vadītāja Baiba Rasma Šteina, mūziķis Kārlis Bērnieks, Dziesmu svētku virsdiriģents, koreiģenti Edgars Raevskis, Liepājas teātra aktrise Inese Kuņinska, Ventspils Centrālās kumskolas zēnu koris un tautas solists Miks Laksbergs, Inese Zīnīte, kura Latvijā plašāk pazīstama ar savu dzīvesstāstu, kā arī apmācību un neatlaidību uzveikt ikvienu šī ietami bezcerīgā situāciju.

Eiropas gada (2012) stenošanai ir izstrādāta darba programma jeb pasākumu plāns. Programmā ir noteikts šī gada mērķis un tās sasniegšanas prioritātes un pasākumi. Latvijā ir noteiktas 4 prioritātes: (1) Starppaaudžu sadarbība; (2) Vecu cilvēku vērtības sabiedrībā celšana; (3) **Vecuma diskriminācijas darba tirgū mazināšana**; (4) Aktīva un veselīga dzīvesveida sekmēšana. Kopumā ir plānotas 50 aktivitātes, kuras stenot jāir valsts un pašvaldību iestādēs, kā arī nevalstiskās organizācijās.

2012.gada 23.martā Labklājības ministrija organizēja konferenci, lai diskutētu, daloties pieredzē un informāciju par labo praksi aktīvas un kvalitatīvas dzīves veicināšanā. Lai popularizētu labās prakses piemērus par uzņēmumiem, kuros seniori – darbinieki tiek augsti vērtēti un cienāti, kā arī novrstu aizspriedumus un stereotipus par darbiniekiem pirmspensijas un pensijas vecumā, Labklājības ministrija sadarbībā ar Ilgtspējības indeksu (www.ilgtspejasindekss.lv) vērtēs un nominēs senioram draudzīgu uzņēmumu Latvijā. Lai veicinātu izpratni par paaudžu solidaritātes priekšrocībām un ieguvumiem, kā arī veselīgu un aktīvu dzīvesveida nozīmi un ietekmi uz cilvēka dzīves kvalitāti, Labklājības ministrija no š.g. 1.jūnija līdz 31.jūlijam aicina žurnālistus piedalīties konkursā par labāko drukātā raksta, tiešsaistes, radio vai TV sižetu par Eiropas gada (2012) tēmu. Labākie darbi piedalīsies Eiropas Komisijas konkursā un cīnīsies par naudas balvām trīs kategorijās: 2000 €, 1000 €, 500 €

Darba likums paredz pirmspensijas vecuma personu aizsardzību darbinieku skaita samazināšanas gadījumā – priekšrocība turpināt darbu attiecībā ir, piemēram, darbiniekiem, kuriem līdz pensijas vecuma sasniegšanai atlicis mazāk par pieciem gadiem, kā arī darbiniekiem, kuri pie attiecīgā darba devja nostrādājuši ilgāku laiku. Tāpat arī izbeidzot darbu attiecībā ar darbiniekiem, atlaišanas pabalsta apmērs ir atkarīgs ne tikai no darba samaksas, bet arī no tā, cik ilgu laiku (cik gadus) darbinieks ir

nodarbinātis piekonkrēta darba devēja – jo ilgku laiku nodarbinātis, jo lielāks atlaišanas pabalsts.

Var minēt vairākus iemeslus, kas personām, kuras vecākas par 50 gadiem varētu traucēt pilnveidīgi iekāties Latvijas darba tirgū vai turpināt strādāt pēc iespējas ilgāk:

- stereotipi par gados vecāku cilvēku potenciālu;
- novecojušas prasmes (dažreiz neprot latviešu valodu);
- ne vienmēr ir iespējama žizglitības ietvaros pilnveidot savas zināšanas un prasmes;
- veselības stāvoklis (tostarp psiholoģiskas problēmas);
- nepieciešamība aprūpēt ģimenes locekļus;
- darba vietas attālumš no mājām un sabiedriskā transporta nepieejamība un dārdzība.

Latvijā ir sastopami uzņēmuma lēmēja pozitīvie prakses piemēri, kuri piemēru var minēt Grindex, kurā ir pienācīgi novērtēti darbinieku (55+) priekšrocības. Balstoties uz savu pieredzi, Grindex darbinieku šajā vecuma grupā (55+) raksturo kā atbildīgus pret darba pienākumiem, lojālus un patriotiskus pret uzņēmumu, zināšanu un pieredzes bagātus, noturīgus pret stresu. Darbinieki (55+) biežāk spēj novērtēt nemateriālo motivāciju uzņēmumā, it paši veselības apdrošināšanu. Šajā vecuma grupā samazinās darbinieku mainība. Kā negatīvo aspektu var minēt šīs vecuma grupas neelastību pret jaunajām tehnoloģijām. Uzņēmumā ieviesta arī paša motivācijas sistēma, ilggadājiem darbiniekiem tiek dēvētas sudraba un zelta nozīmētes, rēķots pašpasaules kums 50.darba jubilejā, pašs Ziemassvētku sarīkojums darbiniekiem, kuri pensionējušies no uzņēmuma.

7. Secinājumi.

Analizējot darba tirgus situāciju un iespējas personām vecuma grupā virs 50 gadiem, var secināt, ka:

1. Latvijas nodarbinātības līmenis personām vecuma grupā no 50 līdz 64 gadiem pārsniedz ES vidējo nodarbinātības līmeni šajā vecuma grupā. Tomēr, ar bezdarba līmeni vecuma grupā no 50 līdz 64 gadiem pārsniedz ES vidējo bezdarba līmeni, ko ietekmē gan visai augstie kopjie bezdarba rādītāji, gan arī salīdzinoši augstā ekonomiskā aktivitāte gados vecākiem iedzīvotājiem.
2. Stereotipi un diskriminācija veido galvenos šķēršļus personu vecuma grupā virs 50 gadiem palikšanai un iesaistei darba tirgū. Par stereotipu esamību un gados vecāku personu grūtībām iekāties darba tirgū liecina ilgstošo bezdarbnieku vecuma sastāvs, jo apmēram 50% no bezdarbniekiem, kas ir bez darba ilgāk par 3 gadiem, ir bezdarbnieki vecāki par 50 gadiem.
3. Jau šobrīd bezdarbniekiem vecuma grupā virs 50 gadiem tiek piedāvātas dažādas iespējas izmantot A ent ras sniegtos pakalpojumus,

piem ram, algotos pagaidu sabiedriskos darbus, pas kumus noteikt m personu grup m, apm c bas, komercdarb bas atbalsta pas kumus u.c. akt v s darba tirgus politikas pas kumus, lai pilnveidot savas prasmes un zin šanas un var tu atgriezties darba tirg .

4. M žizgl t bas pas kumi – apm c bas nodarbin t m person m j min k galvenais atbalsta pas kums, lai ilgstoši uztur tu prasmes un paliktu darba tirg . Pirmspensijas vecuma grupa (57- 61 gadi) ir atbr vota no l dzmaks juma, kas citiem ir 30% apm r no apm c bu izmaks m.
5. Lai kvalitat v k sniegtu karjeras konsult cijas, izstr d ta paša metodika „50pluss” klientu izgl tošanai karjeras izv les un pl nošanas jaut jumos, profesion l s piem rot bas noteikšanai, apm c bas sp ju izv rt jumam pirms iesaist šan s p rkvalifik cijas pas kumos, ar psiholo iska atbalsta sniegšanai.

emot v r darba tirgus situ ciju un iesp jas person m vecuma grup virs 50 gadiem, tiek izvirz ti š di turpm k veicamie uzdevumi:

1. Turpin t nodrošin t bezdarbniekiem vecuma grup virs 50 gadiem A ent ras sniegtos pakalpojumas lai pilnveidot savas prasmes un zin šanas un veicin tu savu konkur tsp ju darba tirg ;
2. Bezdarbnieku profil šanas sist mas ietvaros pied v t m r a grupai un bezdarbnieka individu laj m vajadz b m piem rot kos pas kumus;
3. Konsult ciju sniegšana (Valsts darba inspekcija) un apm c bu stenošana darba dev jiem un nodarbin tajiem par drošu darba vidi un darba organiz ciju, lai nodrošin tu nodarbin to darba sp ju saglab šanu un vesel bas darb veicin šanu visa darba m ža garum ;
4. Sabiedr bas inform šanas un izgl tošanas pas kumi (informat v s kampa as un lab s prakses piem ri), kas virz ti uz personu 50+ palikšanu vai iek aušanu darba tirg un soci lajos procesos kopum , mainot ies kst jušos stereotipus, skaidrojot šo personu potenci lu darba tirg ;
5. Izstr d t jaunas atbalsta programmas, piesaistot Eiropas soci l fonda l dzfinans jumu no 2014.gada, piem ram, sniedzot atbalstu uz mumiem vecuma daudzveid bas vad bas jaut jumos un darba vietas piem rot bas anal z , k ar darba vietas piel gošan vec ka gadag juma nodarbin tajiem.

Labkl j bas ministre

I. Vi ele

13.07.2012. 11:44

5964

L.Pauga

67021503, Linda.Pauga@lm.gov.lv